

SOSYAL DEVLET ANLAYIŞININ YEREL KARŞILIĞI: SOSYAL BELEDİYECİLİK VE TEMEL SORUNLARI

Aysun YILMAZTÜRK

Yrd.Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi

Tahsin GÜLER

Yrd.Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi

ÖZET

1970'li yıllarda ortaya çıkan, 1980'li yıllarda etkisini iyice hissettiren küreselleşme olgusu, neo-liberal politikalar, devletin küçültülmesi anlayışı sosyal ve ekonomik politikalarda değişime yol açmış, sosyal devlet anlayışı erozyona uğramıştır. Merkezi hükümetin rol ve fonksiyonlarının sınırlanması, yerel yönetimlerin kentlerde ciddi aktörler olarak ortaya çıkması, belediyelerin sosyal sorunların çözümünde daha fazla görev ve sorumluluk almaya başlaması sonucunda, sosyal devletten doğan açığı kapatmaya yönelik programlara dayanan sosyal belediyecilik anlayışı gelişmiştir.

Çalışmanın amacı, çizilen tarihsel çerçevenin ardından sosyal devlet anlayışında görülen değişimin Türkiye'de sosyal belediyecilik üzerindeki etkilerini incelemek, yaşanan sorunlara ve çözüm önerilerine değinmektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Sosyal Politika, Sosyal Belediyecilik

Jel Kodları: H10, H70

LOCAL PROVISION OF SOCIAL STATE UNDERSTANDING: SOCIAL MUNICIPALITY AND BASIC PROBLEMS

Aysun YILMAZTÜRK

Yrd.Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi

Tahsin GÜLER

Yrd.Doç.Dr., Balıkesir Üniversitesi

ABSTRACT

The phenomenon of globalization, neo liberal policies, which emerged in the 1970s and felt its effects in the years of the 1980s, has led to a change in social and economic policies, and the understanding of the social state has undergone erosion. As a result of the limited role and functions of the central government, the emergence of local governments as serious actors in the cities, and the beginning of the municipalities to take more function and responsibility for the solution of social problems, social municipalism developed based on programs for the closure of the social state.

The aim of the study is to examine the effects of socialist municipalism in Turkey on the change in the understanding of the social state after the historical frame drawn, to address the problems and solutions proposed.

Keywords: Social State, Social Policy, Social Municipality

Jel Codes: H10, H70

GİRİŞ

20. yüzyıl, sosyal devletin yeniden ortaya çıktığı, aşındırılarak gündemden düştüğü ve yerel düzeye indirgenerek yeniden yapılandırıldığı birbirinden farklı süreçleri barındıran bir zaman dilimi olmuştur. Nitekim bu süreçte ilk devlet oluşumlarının ortaya çıkmasından bu güne var olan devletin sosyal yönüne dönem dönem daha fazla vurgu yapıldığı görülmüştür.

16. yüzyıla tarihlenen modern devletin ortaya çıkışından bu yana uzun bir süre ihmal edilmiş olan devletin bu yönü ancak 20. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren hatırlanmaya başlanmış, hakim olduğu yarım yüzyıllık parlak bir dönemin ardından odak noktasını yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu farklı bir zemine taşınmıştır.

1.Sosyal Devlet Kavramı ve Değişen Refah Anlayışı

Sosyal kavramı 19. yüzyılda siyasal eşitlikle iktisadi eşitsizlik arasındaki çelişkinin çözüldüğü alanı belirtmek için kullanılmıştır (İnsel, 2003: 31). 1929 Büyük Buhran döneminde işsizlik sorunun çözümü ve piyasanın düzenlenmesinde devletin belirleyici rol üstlenmesi gerektiği görüşü başta ABD olmak üzere birçok ülkede uygulama alanı bulmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde ise devlet tam istihdamı hedefleyen, bunun için ekonomiye direkt müdahale eden, vatandaşların sosyal durumlarını ve refahlarını ön planda tutan, onlar için belli bir refah seviyesini sağlamayı görev bilen bir yapıdır. Bu anlayış çerçevesinde sosyal devlet, “sosyo-ekonomik hayatı yönlendiren, güçsüzleri, fakirleri, yardıma ve bakıma muhtaç kişileri koruyan, bu hizmetleri yerine getirecek sosyal kurumlar tesis eden, koruyucu tedbirler vasıtasıyla toplum meselelerini olabildiği kadar önlemeye ve gidermeye çalışan, sosyal sorunların baskısı altında bulunan kişi ve grupları koruyan şefkatli ve himayeci devlet” biçiminde tanımlanabilir (Seyyar, 2002: 498).

Tarihsel olarak bakıldığında devletlerin kuruluşunda temel amacın toplumun güvenliğinin ve toplumsal düzenin sağlanmasına dayandığı görülmektedir. Günümüzde ise devletin ekonomik anlamda en önemli fonksiyonu, bu alanda düzenlemeler yapmak ve böylece toplumsal refahı sağlamaktır. Bu bağlamda yurttaşlarının sosyal sorunlarının çözümüne önem veren ve onlar için belli bir sosyal refah düzeyi sağlamakla görevli olan sosyal devlet, bu özellikleriyle aynı zamanda sosyal adaleti sağlamayı esas alan devlettir.

Sanayi devrimi sonrası İngiltere ve Almanya’da uygulama örnekleri görülen sosyal politikalar, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra hızla artmış, “beşikten mezara refah devleti” düşüncesi birçok dünya ülkesinde

benimsenmiş, sosyal harcamalar önemli boyutlara ulaşmıştır. Ancak özellikle 1970'lerin sonlarına doğru devletin temel görevini, sınırları içindeki bireylerin ekonomik sıkıntılarına karşı bir kalkan görevi görmek ve gelir adaletsizliği nedeniyle herkese refah politikaları uygulamak olarak gören sosyal devlet anlayışına yönelik eleştiriler artmıştır. Avrupa ülkelerinde yaşanan petrol krizlerinin etkisi ile devletlerin yüksek istihdam ve vergi politikaları, sosyal devlet kapsamında yapılan sosyal harcamalardaki artışın devletteki büyümeyle ters orantılı olması gibi nedenlerle artan bu eleştiriler sonucunda, küreselleşme ve liberal politikalar çerçevesinde devletin küçültülmesi ve özelleştirilmesi yönündeki politikalar devreye girmeye başlamıştır. “Bu süreç, toplumsal dışlanmayı artırmış, işsizlik sorununu ve ücretler arasındaki farklılıkları, gelir dağılımındaki adaletsizliği pekiştirmiştir. Bu kapsamda benimsenen neo-liberal politikaların etkisi ile devletler öncelikle eğitim, sağlık, güvenlik gibi alanlarda piyasalaştırmacı bir tutum içine girmiş ve sosyal devletin hizmetlerinden olan sosyal hizmet ve sosyal yardımların sunumunda da dönüşümler yaşanmaya başlamıştır” (Sallan, 2006: 80). “Küreselleşme ve yeni liberal politikalarla bireylere sağlanan sosyal yardım ve harcamalar azaltılmış, yoksulluğun giderilmesine yönelik politikalarda paradigma değişiklikleri olmuştur” (Öztürk ve Gül, 2012: 377). Bu değişiklikler uygulanan sosyal politikalarda alternatif bakış açıları getirmiş neden olmuş, bu politikaların uygulanmasında merkezi yönetimlerin rolleri sınırlanırken, yerel yönetimler üzerindeki baskılar artmıştır.

2.Sosyal Politika Kavramı ve Sosyal Politikaların Yerelleşmesi

Başlangıçta ekonomik politikaların bir parçası gibi değerlendirilen ancak zamanla bağımsız bir bilim dalı haline gelen sosyal politika, farklı yönlerinin ön plana çıkarıldığı çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır.

Koray ve Topçuoğlu, sosyal politika kavramını, “belli bir dönemde bir ülkenin ekonomik ve sosyal olanakları dahilinde maddi ve kültürel yaşam koşullarının değişmesi ve düzelmesi amacıyla ulusal düzeyde alınan önlemler bütünü” (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 5). olarak tanımlarken Falkner, sosyal politikayı; hedeflere tek başına ulaşamayacak olan ekonomik sistemin uygulamadaki eksikliklerinin giderilmesi ya da bu uygulamaların yerine başkalarının getirilmesi olarak ifade etmektedir (Falkner, 2009: 276). Başka bir ifadeyle sosyal politika, piyasanın yetersizliklerine karşı uygulanan pragmatik bir yöntemdir (Manning, 2003: 66).

Sosyal politikanın kendi içerisinde bir bilim olduğunu ve ekonomi, sosyoloji, siyaset gibi bilim dalları ile de yakından ilişkili olduğunu savunan

Alcock, onun bir yandan bu bilim dallarına katkı sağlarken bir yandan da bu bilim dallarından faydalandığını belirtmektedir (Alcock, 2012: 15).

Benzer şekilde Greg ve McDonald'da sosyal politikanın disiplinler arası bir bilim dalı ve diğer bilim dallarıyla yakın bir ilişki içerisinde olduğu görüşünü desteklemektedir (Greg ve McDonald, 2006: 2). Söz konusu görüşlere dayanak olan disiplinler arası ilişki Blakemore ve Edwin tarafından aşağıdaki şekilde tablolatırılmıştır.

Tablo 1: Sosyal Politikanın Diğer Disiplinlerle İlişkisi

Disiplinler	Sosyal Politika İlişkisi
Antropoloji	Temel olarak odak noktaları aile, akrabalık, hane halkı ve yaşam tarzlarıdır. Sosyal politikanın konularından biri olan sosyal güvenlik ailelerin ve fertlerin gelecekte karşılaşma ihtimalleri yüksek olan toplumsal risklerle ilgilendiğinden bu bilim dalının antropoloji ile ilişkili tarafları vardır.
Coğrafya	Sosyal politika hizmetlerinin belgelere ve şahıslara dağıtılması ve onlara ulaşılması ile ilgilenmektedir.
Ekonomi	Uygulanan politikaların maliyet analizinin yapılması toplumsal faydaya katkılarının incelenmesini konu edinir.
Felsefe	Neden bu politika yerine başka bu politikanın uygulandığıyla ilgilenmektedir Ayrıca toplumun neden belirli bu kesiminin sosyal güvenlik hizmetlerinden faydalandığı niçin sorusuna cevap arayan bazı etik problemleri de konu edinmektedir.
Tarih	Tarihsel zaman içinde sosyal politikayla tarih bilimi arasında nasıl bir ayrışma olduğunu sosyal politika ile ilgili geçmişte

	sunulan hizmetlerin karşılaştırılması neticesinde ortaya çıkan farklılıkların neler olduğunu belirtmektedir.
Siyaset	Muhafazakar Liberal, Demokrat ve Milliyetçi Partilerin sosyal politikalara bakışı veya sosyal politikaların siyasetteki etkileri siyasetin ilgilendiği konulardandır.
Psikoloji	Psikolojinin sosyal politika perspektifinden temel konusu insanların sosyal politika ile ilgili algılarıdır. Psikolojik bakış açısı ayrıca kişilerin ihtiyaçlarına göre toplumsal gereksinimlerin tespitini sağlar.
Sosyoloji	Sosyoloji bilimi ise toplumsal değerler, normlar, sosyal baskılar ve bu unsurların toplumsal düzen içerisindeki rollerine dönük araştırmalarda bulunmaktadır.

Kaynak: Blakemore Ken ve Edwin Griggs. Social Policy An Introduction. Open University Press. Mc Graw Hill Education. USA. 2007. ss. 4-5.

Sosyal politikanın hedefleri ve kapsamı ile ilgili olarak Blakemore ve Edwin'e göre politikalar, bir bakıma devletlerin ulaşmak istedikleri amaçlar ve hedeflerle eş değerdirler. Bu açıdan sosyal politikalar toplumun refahını yükseltmeyi hedeflemekte ve ayrıca toplumun sağlık, eğitim, barınma ve sosyal güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına olanak sağlamaktadır (Blakemore ve Edwin, 2007: 3).

Leon da sosyal politikanın teorik ve pratik olarak kapsamının tam olarak belirlenemediğini, sosyal politikanın birey, sosyal ve fiziksel dünya için negatif sonuçlar doğuracak sosyal sorunlarla ilgilenen politikalar bütünü olduğunu belirtmektedir (Leon, 2005: 3). Lavalette ve Pratt ise toplumsal düzen ve uyum mekânizması olarak sosyal politikanın, sınırlı kaynakların adil ve dengeli dağılımına imkan sağlayan dolayısıyla sosyal adaleti sağlamada bir araç olması yönüne vurgu yapmaktadır (Lavalette ve Pratt, 2006: 2).

Heck'e göre politika üretme unsuru olarak değerlendirildiğinde sosyal politika kavramı, ilk defa emek ve sermaye arasındaki çatışmaları ifade etmek

için kullanılmış, (Heck, 2004: 1) kavramın ortaya çıkışı, Sanayi Devrimi sürecine koşut bir döneme karşılık gelmiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında, sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde burjuva ve işçi sınıfı arasında yoğunlaşan çatışmalardan dolayı sosyal politika daha çok işçi sınıfının bulunduğu koşulların düzeltilmesine yönelik dar anlamlı bir kapsama sahip olmuştur. Sanayi Devrimi yaygınlaştıkça kapitalist toplum düzeninin işleyiş biçiminin ortaya çıkardığı farklı sorunları da kapsayan özelliklere sahip olması sosyal politika kavramının genişlemesine sebep olmuş süreç içerisinde tüm toplumsal grupları kapsamıştır.

Sanayi Devrimi'nin yoksulluğu ve eşitsizliği beraberinde getirmesi sosyal politikanın, işgücünün korunması, endüstri ilişkilerinin adil bir şekilde kurumsallaşması ve sınıflar arası sosyal gerginliklerin asgariye indirilmesi konularına odaklanmasına neden olmuştur (Seyyar ve Oral, 2008: 31). "1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) kurulması, sosyal politikaların uluslararası ölçekte kurumsallaşmaya başlamasının öncüsü olurken, 1929 Ekonomik Bunalımı ile birlikte klasik liberal anlayışın yaşadığı sarsıntı kamusal politikaların ağırlığının artmasına neden olmuş, böylelikle sosyal politika sosyal devletin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir" (Yüksel, 2007: 279). Bu süreçte devletin sosyal yaşamın düzenlenmesinde ağırlıklı bir rol üstlenmesi yerel yönetimlerin işleyişine de yansımış, yerel yönetimlerin ekonomik ve sosyal uygulamalarında merkezi hükümetin etkileri görülmeye başlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem ise, devletin istihdam artırılmasına yönelik uygulamaları hedef aldığı ve ekonomiye direkt müdahalenin gerekli görüldüğü bir dönemdir. 1970'li yılların ortalarına kadar en yüksek seviyesine ulaşan devletin sosyal politika alanındaki etkinliği, bu tarihten itibaren gündeme gelen neo-liberal politikalar nedeniyle azalmaya başlamıştır. "Devletin içinde bulunduğu sorumluluk anlayışı bireyin içinde olduğu sorumluluk anlayışına doğru değişikliğe uğramış, sosyal tercihlerden bireysel tercihlere geçiş yapılmıştır" (Kesgin, 2012: 173). Bu dönemde ülkelerdeki kişi başına düşen sosyal harcama miktarı azalmıştır. Küreselleşme olgusu çerçevesinde merkezdeki görev ve sorumlulukların yerele ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılmasına, sosyal devlet yapısının yereli de içine alacak tarzda yeniden şekillenmesine neden olmuştur. "Yaşanan süreç, merkezi yönetimlerin rollerini sınırlarken, yerel yönetimleri kentsel alanlarda ciddi aktörler olarak tanımlamıştır" (Uğur ve Bostan, 2016: 41).

Özellikle 20 yüzyılın ikinci yarısından itibaren kırsaldan kentlere yönelen hızlı göç nedeniyle artan kentsel nüfus, eğitim, sağlık, altyapı vb. alanlarda oluşan temel problemlerin merkezi yönetimler tarafından aynı hızla çözülmesini imkansız hale getirmiştir. Bu durum yerel yönetimlerin hali

hazırda sundukları hizmet çeşitliliğine sosyal harcama konularını da eklemeleri gerekliliği sonucunu doğurmuştur. “Merkezden yerele doğru yaşanan değişim, halkın istek ve taleplerinde de değişikliklere sebep olmuş, yerel yönetim kurumu olan belediyeleri görev ve sorumluluklarında değişikliklere zorlamıştır” (Güven, 1996: 454).

3.Yerel Sosyal Politika: Sosyal Belediyecilik

Sosyal politikanın temel amacı başlangıçta sadece işçi haklarının korunması iken, değişik menfaat gruplarının (işsizler, gençler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar, özürllüer, bakıma muhtaçlar, ev hanımları, yabancılar vb.) haklarının korunması ve bu grupların çıkarları doğrultusunda bazı değişikliklerin ya da yeniliklerin uygulanan sosyal politikalara eklenmesi gereklilik haline gelmiştir. “Dezavantajlı”, “tutumamayan”, “yoksul” şeklinde ifade edilen bu grupların ihtiyaçları Sanayi devrimi öncesinde gönüllü kuruluşlar, dini örgütler ve hayırseverler tarafından giderilmeye çalışılırken, sanayileşmenin hız kazandırdığı kentleşme olgusu, hızlı nüfus artışı ve büyüme sonucu beslenme, barınma, sağlık, eğitim, altyapı gibi temel gereksinimler gönüllülük esasına dayanan sivil toplum kuruluşları tarafından çözülemeyecek boyutlara ulaşmıştır. “Bu koşullarda yerel yönetimler temel hizmetlerinin yanı sıra sosyal politika işlevlerini de üstlenmek durumunda kalmışlardır” (Karakış, 2009: 166). Nitekim Sanayi devriminden İkinci Dünya Savaşına kadar olan bu dönemde yerel yönetimlerin sosyal politikadaki fonksiyonları devletin bu alandaki görev ve sorumluluklarına paralel olarak artırılmıştır (Ersöz, 2010: 69). Böylece gelişmiş ülkelerde belediyeler, 20. yüzyılın başından itibaren kentsel hizmetlerin ve sosyal politikaların sağlanmasında, özellikle refah devleti anlayışının ortaya çıkışı ile büyük bir rol üstlenmişlerdir.

1970’li yılların ortalarından itibaren devletin küçültülmesi ve serbest piyasanın hakimiyet alanının genişletilmesini temel ilke olarak benimseyen neo-liberal politikaların ve özelleştirme kavramının ortaya çıkışı ile merkezi yönetimlerin sosyal politikalar alanındaki etkinliği kısmen azalmış, diğer yandan bazı görev ve fonksiyonları yerel yönetime, özel sektöre veya özerk kurullara devredilmiştir (Sallan, 2006: 80). Dolayısıyla bu dönemde sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin görev tanımı içine girmeye ve yaygınlık kazanmaya başlamıştır.

1990’lı yıllar ise IMF ve OECD gibi neo-liberal politikaları savunan küresel aktörlerin yerelleşmeyi de küreselleşme gibi kaçınılmaz bir süreç olarak gündeme getirdikleri bir dönemdir. Bu çerçevede devletin temel görevleri güvenlik, adalet vb. olmalı; devlet, toplumsal yaşama ya da üretim-bölüşüm gibi piyasa dinamiklerine müdahalede bulunmamalıdır. Devletin çekildiği bu

alanlar yerel yönetimlere, özel sektöre ve sivil toplum kuruluşlarına bırakılarak ademi merkezîyetçi bir yapıya sahip olmalıdır.

Sonuç olarak devletin küçültülmesi, yerelleşme, özelleştirme gibi politikalar merkezîyetçi sosyal devlet uygulamalarının zayıflatılmasına neden olmuş, bu zayıflama ile beraber hizmet sunumlarında sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler öne çıkmıştır. Ancak daha önce sosyal devlet tarafından yapılan sosyal hizmet ve yardımlar daha çok muhtaçlara ve yoksullara yönelik, geçici çözümler getiren bir niteliğe bürünmüş; bu tür yardımların hak temelli olduğu ve sosyal devletin sorumluluğunda yürütülmesi gerektiği anlayışı terk edilmiştir. Böylece tüm dünyada yerel yönetimlerin üstlendikleri görevler ve roller değişmeye başlayarak, yerel yönetimlere yeni yetki, görev ve sorumluluklar verilmiştir. Artık yerinden yönetimler, yürütmüş oldukları kamu hizmetlerine ilişkin kararları almak, tercihleri yapmak, bunlar için vergi toplamak, mali kaynak bulmak ve kullanmak, hizmetleri yürütmek için iç örgüt yapılarını oluşturmak bakımından idari ve mali özerkliğe sahiptir. Bu değişiklik bizi, geleneksel belediyeçilik anlayışının dışına çıkan bir sosyal belediyeçilik kavramına götürmektedir.

Nitekim sosyal belediyeçilik artık; yerel yönetimlerin sosyal işlevlerini güçlendiren ve sosyal yaşam içinde etkinliğini artıran bir politika (Ünlü, 2016: 68), “sunduğu sosyal nitelikli mal ve hizmetlerle hemşerilere daha iyi bir hayat standardı sunmayı hedefleyen ve onların bütçesine sosyal adalet sağlayıcı biçimde katkı yapan” bir belediyeçilik anlayışı (Yönten ve Şimşek, 2016: 76) olarak nitelendirilmektedir.

Bu anlamda sosyal belediyeçilik anlayışı, yerel yönetimlerin yalnızca alt yapı gibi görevlere sahip olmadığı aynı zamanda toplumsal problemlerin giderilmesinde de baş aktör olduğu bir model çizmektedir (Koçak ve Kavi, 2014: 36). Bu bağlamda yerel yönetimler insanların sosyal ve kültürel hayatına katkıda bulunan, bu konuda görev ve sorumlulukları alan bir hizmet birimi olarak yardıma muhtaç olanlara yardım etmekle birlikte bu kesimlerin muhtaçlık durumlarını ortadan kaldırmayı hedeflemelidir.

Sosyal politikada sosyal yardımlar başta olmak üzere yerel yönetimlere daha fazla rol ve yetki verme eğilimi arttıkça belediyelerin bu hizmetlerdeki etkinliği de artacaktır. Nitekim yerel yönetimlerin en büyük avantajlarından birisinin yerel farklılıkları ve kendi mahallerinde sosyal yardımı mekana uyarılma avantajına sahip olmaları düşünüldüğünde farklı sosyal yardım ve refah stratejileri izleyebilmeleri mümkün olmaktadır.

Bu bağlamda yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik işlevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: İlk olarak, sosyalleştirme, sosyal kontrol ve rehabilitasyon; toplumun bir parçası olarak bireyin, bu sisteme uyan davranışlar sergilemesi ve yerel yönetimlerin bu beklentilere uygun davranmayanlara yaptırım uygulayabilmesi anlamına gelmekte olup, ikinci olarak; mobilize etme, yönlendirme, kılavuzluk ve rehberlik etme, yerel yönetimlerin bireylerin danışabileceği bir kurum olabileceğini göstermekte, üçüncü olarak yardım etme ve gözetme, yerel yönetimlerin ihtiyaç sahiplerinin tespiti ve bu ihtiyaçlarının giderilmesi üzerine çalışması gerektiğini gösterirken yatırım bir diğer işlevdir. Yatırım kapsamında istihdam sağlayacak çeşitli iş kollarına yönelim sağlayan belediyeler bir diğer işlev olan halk iletişimini iyi tutmalıdır (Özer, 2015: 88-89).

Sosyal belediyeçilik alanındaki sorunların başında sosyal hizmetlerin finansmanı gelmektedir. Sosyal refah düzeyinin yüksek olduğu ülkelerde bile yerel yönetimlerin sosyal hizmetlerinin finansmanında belediyeler önemli rol üstlenmektedir (Kröger, 1996: 65).

4. Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik

Halka en yakın kurumlar olarak belediyeler, halkın istek ve arzularını daha iyi algılayarak sundukları etkin hizmetlerle gündelik yaşam üzerinde etkili kurumlardır. Bu kurumlar hangi formda olurlarsa olsunlar gerek kentsel hizmetlerin karşılanmasında gerekse sosyal politikaların mahalli düzeyde hayata geçirilmesinde tarih boyunca etkin olmuşlardır.

Türkiye’de sosyal belediyeçilik alanındaki gelişmeler incelenirken, sosyal sorunların çözülmesi konusunda tarih boyunca Türklerin, hayırseverlik esasına dayanan geleneksel kuruluşlardan önemli destekler aldıkları görülmektedir. “Ülkemizde yerelden sosyal politika hizmetleri, sosyal devlet uygulamasının bir amacı olması bakımından değil, yereldeki yoksulluğun azaltılması bakımından gelişim göstermiştir” (Kesgin, 2012:176-178). Bu noktada karşımıza çıkan “kentsel yoksulluk” sosyal belediyeçilik kavramının şehirlerde genişlemesine neden olan en önemli etkendir. Kentsel yoksulluk kavramı Dünya Bankası tarafından “çeşitli yokluklardan acı çeken yoksulları, sosyal korumayı, sağlık, eğitim, konut, kişisel güvenlik, alt yapı gibi yoklukları kapsayan, dinamik ve potansiyel boyutları olan bir sorun” olarak görülmektedir. Türkiye’de de birçok kentte kentsel yoksulluk örneklerine rastlanmaktadır.

Genel olarak hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan kentsel yoksulluğun yüksek işsizlik oranı, düşük gelir düzeyi, sağlık koşullarında

yetersizlik, konut sorunu, suç oranında artış, sosyal uyum sorunu gibi bileşenlerinin olduğu görülmektedir. Bu sorunların giderilmesine duyulan ihtiyaç ve yerel yöneticilerin tekrar seçilebilmek için sosyal politikalara ağırlık vermeleri sosyal belediyeçilik uygulamalarının şehirlerde gelişmesine neden olmuştur. Cumhuriyetin ilanından itibaren ele alındığında Türkiye’de sosyal belediyeçiliğin gelişimi üç aşama halinde incelenebilir:

1. Dönem (1923-1945): Bu dönemde dikkat çeken en önemli gelişme 1930 tarihli Belediye Kanunu çıkarılması ve kanunla belediyelere sosyal amaçlı bir takım görevlerin verilmesidir. Belediyelerin görevlerinin tadadı (liste usulü sayma) olarak sayıldığı bu kanunun 34. maddesinde “fakir ailelerin ikiz çocuklarına, öksüz, fakir, kimsesiz çocuklara para, hekim, ilaç, yeme, içme, giyinme, barınma, tahsil, terbiye cihetlerinden yardım etmek, fakir hastalara meccanen (karşılıksız) bakmak, ilaç vermek, fakir cenazelerini meccanen kaldırmak, alil, işten aciz olup da bakacak kimsesi olmayanlara bakmak, 45. maddesiyle de yetimhane, acezehane, tımarhane vb. tesisleri kurmak ve işletme sorumluluğu verilmiştir. Ancak bu dönemde kaynak yetersizliği başta olmak üzere çeşitli nedenlerle belediye hizmetlerinde aksamalar meydana gelmiştir.

2. Dönem (1945-1990): 1950’li yıllarla hızlanan kentleşme ve iç göç süreci ile birlikte kentsel nüfustaki hızlı artış belediyelerin sosyal politikalara öncelik vermekten çok insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetlere ağırlık vermelerine yol açmıştır. Örneğin 1959’da 50 bin olan gecekondulu sayısı 1980’de 950 bine çıkmış, nüfusun %23,5’ini gecekonduda yaşayanlar oluşturmuştur. “1945-1990 dönemi eğitim, sağlık, sosyal hizmetler gibi konularda merkezi otoritenin güç ve etkinlik sağladığı bir dönemdir. İlgili dönemde belediyelerin sosyal hizmet politikaları ikinci plana düşmüş, 1961 Anayasasıyla sosyal devlet anlayışı sosyal politika uygulamalarında merkezi otoriteye önemli görevler yüklemiştir” (Adıyaman ve Demirel, 2011: 118). “1990’lı yıllara kadar Türkiye’de belediyeler yol, su, temizlik gibi hizmetleri yerine getirmiş, birkaç büyükşehir belediyesi dışında sosyal politikalara öncelik verilmemiştir” (Ersöz, 2009: 85).

3. Dönem (1990-2005) 1990’lı yıllardan itibaren sosyal belediyeçilik uygulamaları özellikle büyükşehir belediyelerinde sıklıkla görülmeye başlanmıştır. Önceleri kültürel özellik taşıyan uygulamalar hayata geçirilirken sonrasında toplumdaki özürülüler vb. dezavantajlı kesimlere yönelik çalışmalar yoğunlaşmıştır. Bu süreçte öğrencilere burs verilmesi, yoksullar için aşevleri açılması, ilaç, yiyecek, giyecek, yakacak yardımı yapılması olarak başlayan faaliyetler yaşlı ve özürülülere yönelik hizmetler, meslek ve beceri kursları,

kapsamlı sosyal ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi ve kadın sığınma evlerinin tesisi gibi konularda giderek büyümüştür (Ersöz, 2006: 141).

Merkezi hükümetin aldığı kararların yereldeki uygulayıcıları olarak görülen belediyeler özellikle 1994 sonrasında ademi merkezîyet/ yerelleşme anlayışının etkisiyle daha fazla inisiyatif kullanmaya başlamışlardır. Bu dönem, 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile yeni bir aşamaya evrilmiştir.

4. Dönem (2005- ...) 2000'li yıllara gelindiğinde yerel yönetim mevzuatının dönemin koşullarını karşılayamadığı, sorun ve problemlerin çözümünde yetersiz kaldığı açık şekilde görülmüştür. Bu dönem çağın gereklerine uygun, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, yeni kamu yönetimi anlayışı ve gelişmiş ülke deneyimlerini yansıtacak bir yerel yönetim reformunun gerçekleştirilmesini gerekli kılmıştır. Nitekim 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve özellikle 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu bu süreçte önemli bir aşamayı oluşturmuştur.

5393 sayılı kanunla "hemşehrilik" kavramı ikamet esasına bağlanarak belediyeleri vatandaşları ile etkileşimi ve kapsayıcılığı artırılmıştır. Diğer taraftan 1580 sayılı eski belediye kanunundan farklı olarak belediyelerin görev ve yetkilerinde büyük ölçüde genişlik ve esneklik getirilmiştir. Bu anlamda belediyeler ağırlıklı olarak altyapı yapan kuruluşlar olmaktan çıkarılarak eğitim, sağlık, sosyal yardım, kültür, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi gibi farklı misyonlar üstlenmelerine olanak sağlanmıştır.

Yerel kalkınma, işsizlikle mücadele, istihdam yaratma, yoksulluğun azaltılması gibi merkezi hükümetin görev alanında düşünülen konular bu tarihlerden sonra belediyeler için önem kazanmaya başlamış, özellikle büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere hemen hemen tüm belediyelerde sosyal belediyecilik uygulamaları hız kazanmıştır. Türkiye'de 1960'lardan itibaren hız kazanan kırsaldan göçler ile ortaya çıkan yoksullaşan kentli nüfus ve bu kesimlerin yüksek düzeye ulaşan sosyal refah hizmetleri yönünde belediyelerden beklentileri (Aydın, 2008: 18) 2000'li yıllarda da devam etmiştir. Bu konuda belediyelerin önemli çalışmaları ve gayretleri görülse de yoksulluk kriterlerinin ve hangi yardımın hangi periyotta verileceğine ilişkin standartların belirlenmemiş olması sosyal yardımların sistematik olarak sunulmasını zorlaştırmış, bu durum yerel yönetimlerin sosyal politikalarındaki en önemli sorunlarından birisini oluşturmuştur (Buğra ve Keyder, 2006: 23).

5. Türkiye'de Sosyal Belediyeciliğin Yasal Dayanakları

Yerel yönetimler ülke sınırları içinde köy, kasaba ve kentlerde yaşayan insanların ortak ve yerel nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hukuk kuralları çerçevesinde yapılandırılmış anayasal kuruluşlardır.

İnsanların bir arada yaşamalarından kaynaklanan güvenlik, adalet, refah, eğitim, sağlık, sosyal güvence, çevresel temizlik, yol, su, kanalizasyon gibi ihtiyaçlar gün geçtikçe artmakta ve çeşitlilik kazanmaktadır. Bu tür sosyal hizmetlerin yerel niteliğinin genel niteliğinden fazla olması, belediyeler tarafından yerine getirilmesini daha anlamlı kılmaktadır. Yerel halkın ihtiyaçları doğrultusunda belediyelerin hizmet yelpazesi giderek gelişmekte ve çeşitlenmekte; giderek sosyal boyutlu hizmetlere dönüşmektedir.

Ülkemizde batılı anlamda ilk belediye teşkilatı 1854 yılında Osmanlı Devleti döneminde kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ise belediyelerle ilgili 1580 sayılı Belediye Yasası 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda belediyenin,

- belde halkının içinde yaşadıkları çevrenin fiziki yapısının iyileştirilmesi, güzelleştirilmesi, halkın barınma, eğlenme, alış-veriş ve dinlenme ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tesislerin ve kamu binalarının yapılması ve bakımı gibi konuları kapsayan bayındırlık görevleri,

- kamuya açık yerlerin temizliği ve buralarda satılan yiyecek ve içecek maddelerinin sağlık yönünden denetlenmesi, halkın can ve mal varlığını fiziki tehlikelerden koruma ve çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik koruyucu görevleri,

- halk banyoları, kaplıcalar, kütüphane, sağlık tesisleri, yüzme havuzları, spor tesisleri, halk plajları, yarış yerleri, belediye tiyatrosu, sinema, otel ve gazino, hayvanat bahçesi yapmak ve işletmek gibi sosyal görevleri,

- beldenin yapılaşmasını ve gelişmesini düzenlemek amacıyla imar planları ve programları yapmak, bunları uygulamak, belde dahilinde yapılacak inşaatlara ruhsat vermek, tüketiciyi korumak ve piyasayı düzenlemek için tanzim satış mağazaları ve belediye fırınları açmak ve işletmek, meydan cadde ve sokak gibi umuma açık yerlerde ilan işlerini idare etmek, yaş meyve ve sebze fiyatlarını belirlemek gibi düzenleyici görevleri,

- çeşitli semtler arasındaki toplu taşıma hizmetlerini yönetmek gibi ulaştırma görevleri sıralanmıştır.

Bu yasa yaklaşık 75 yıl yürürlükte kaldıktan sonra yerini 2005 yılında 5393 sayılı yeni yasaya bırakmıştır. Anayasanın 127. maddesine ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında öngörülen ilkelere uygun olarak belediyelerin görev ve sorumluluklarını yeniden düzenleyen bu yasa, ülkemiz belediyelerini çağdaş belediye fonksiyonları ile donatmayı amaçladığından,

özellikle kentlerin sosyal kalkınmasına yönelik düzenlemeler içermektedir. Yerel yönetimlerin görevleri konusunda genel yetki ilkesinin daha ağır bastığı 5393 sayılı yasada belediyelere yoksul, engelli, yaşlı, çocuk ve kadınların korunmasına yönelik çok çeşitli hizmetlerin üretilmesinde sorumluluklar verilmiştir. Ayrıca belediyeler eğitim, konut ve sağlık alanında kapsamlı faaliyetler yürütebilecek hale getirilmiştir. Diğer taraftan yasada sosyal yardım ve sosyal hizmetler, kadın ve çocuklar için koruma evleri açılması, meslek ve beceri kursları düzenlenmesi, her türlü sağlık kurumlarının açılması ve işletilmesi, okulların bakım ve onarımı ile okullara araç gereç desteği sağlanması, öğrenci, sporcu ve amatör spor kulüplerine destek olunması gibi doğrudan sosyal politika alanında görevler verilmiştir (Yıldırım, 2014: 487).

5393 sayılı yasanın dikkat çeken diğer bir yönü yerel demokrasinin geliştirilmesine ve sivil toplum aktörleri ile bireylerin yerel yönetim süreçlerine katılım imkanlarına yaptığı katkıdır. Nitekim yasada hemşehrilik hukukunun ikametgah esasına bağlanmış olması belediyelerin vatandaşıyla etkileşimini ve kapsayıcılığını artırırken yasada mali ve idari özerklik ilkesinin getirilmesi, yetki ve görevlerde tadadi (liste usulü sayma) yöntemden yetki/genel yetki usulüne geçilmesi, kent konseyleri başta olmak üzere bir takım katılım mekanizmalarını öngörmesi son derece önemli bir gelişme olmuştur.

5393 sayılı yasada, belediyelere sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere vb. yönelik hizmetlerde verimliliği ve etkinliği artırmak için gönüllü kişilerin katılımını sağlayacak programlar uygulama imkanı tanınması (Eryılmaz, 2013: 194) öteden beri eksikliği vurgulanan sosyal hizmetlerin sunumunda yerel yönetim- vatandaş işbirliğinin sağlanmasında diğer bir önemli bir aşamayı teşkil etmiştir.

Yeni kamu yönetimi anlayışıyla çıkarılan 5393 sayılı yasanın yerellik ilkesini benimsediği ve hizmet üretme alanlarını genişlettiği görülmektedir. Yasa, bireylerin sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve sosyal sorunlarının çözülmesi konularında belediyelere oldukça önemli ve geniş yelpazede yetki-görev yüklemiş, ancak bu görevlerin yerine getirilmesinde ihtiyaç duyulacak mali kaynakların artırılması konusunda yeterli katkıyı sağlayamamıştır.

6. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Temel Sorunlar

1980’li yıllarda tüm dünyada yerel yönetimlerin üstlendikleri görevler ve rollerin değişmeye başlaması, yerel yönetimlere yeni yetki, görev ve sorumlulukların verilmesi bu yönetimlerin örgütsel yapısında ve işlevlerinde dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu dönemde yerel yönetimleri etkileyen

unsurlar yerinden yönetim anlayışının yaygınlaşması, yerel özerklik, küreselleşme, yerelleşme ve yerellik (subsidiarite) ilkesidir.

Ülkemizde 1990'lı yıllara kadar sadece birkaç büyükşehir belediyesinde dar kapsamlı sosyal politikalara rastlanmakta olup, küçük ölçekli birçok belediyenin sosyal görevleri yerine getirmek bir tarafa zorunlu kentsel görevleri bile yerine getiremedikleri görülmektedir (Ersöz, 2011: 142-143). 1990'lardan itibaren ise ülkemizde Büyükşehir belediyelerinin sosyal belediyeçilik uygulamaları sıklıkla görülmeye başlanmıştır. Bu uygulamalar ilk olarak sosyo-kültürel alanlarda yoğunlaşırken daha sonraları özürülülerden başlayıp toplumdaki dezavantajlı çeşitli gruplara doğru yönelen bir seyir izlemiştir.

2000'li yıllarla birlikte Türkiye'de sosyal hizmetler alanında önemli gelişmeler gerçekleştirilmesine rağmen bu gelişmelerin henüz istenen seviyede olmadığı da kabul gören bir gerçektir. Ülkenin tamamında tüm ihtiyaç gruplarına ve tüm topluma yeterli düzeyde ve aynı standartta hizmet götürülememektedir. Türkiye'de sosyal belediyeçilikle ilgili temel sorunlar şöyle sıralanabilir:

Belediyelerin Gelir Kaynaklarının Yetersizliği: Belediyelerin sosyal belediyeçilik uygulamalarını hayata geçirmesi; bu anlamda yerel kalkınmanın sağlanması öncelikle yeterli mali kaynaklara sahip olunmasına bağlıdır. Belediyelerin görev ve sorumluluklarının artması ölçüsünde mali kaynaklarının da artması gerekmektedir. Türkiye'de belediyelerin hizmet sorumluluğundaki artışın gelirleriyle aynı paralellikte olmadığı bilinmektedir. Her ne kadar 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun'la genel bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılan payın dağıtım oranlarında değişikliğe gidilmiş ve Büyükşehir belediyelerinin il sınırları içindeki genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı %5'lik pay %6'ya çıkarılmış ise de Belediyelerin mali kaynak ihtiyaçlarını daha çok öz gelirleriyle sağlamaları konusundaki yetersizlikleri devam etmekte, yerel yönetimlerin merkezi hükümete bağımlılıkları, belediyelerin sosyal politikaya yönelik harcamalarının sınırlı kalması sonucunu doğurmaktadır.

Borçlanma ve Mali Disiplin Sorunu: Yerel yönetimlerin borçlanmalarının son yıllarda gittikçe arttığı görülmektedir. Yerel yönetimlerin toplam borcu 2007 yılında 33.194 milyon TL iken, 2010 sonunda 53.540 milyon TL' ye çıkmıştır. Belediyelerin yükümlülükleri geniş tanımla hesaplandığında borçlanmada sınır noktada buldukları görülmektedir. Büyükşehir belediyelerinde ise borçların toplamı söz konusu belediyeler gelirlerinin ortalama olarak 1,5 kat üstüne çıkmıştır (Yayman, 2013: 14-15). Bu durum, yerel yönetimlerin borç krizinde olduğunu göstermektedir. Artan borçlanma sosyal belediyeçilik uygulamaları için önemli bir engeldir.

Belediyeler ile Merkezi Yönetim Birimleri Arasında Eşgüdüm Eksikliği:

Sosyal hizmetlerin sunumunda görev ve yetki dağılımı ve faaliyetlerin yürütülmesi konusunda belediyeler ile merkezi yönetim birimleri arasında bir koordinasyon eksikliğinden söz edilebilir. Sosyal politikaların yürütülmesinde hem merkezi yönetim kademelerinde hem yerel düzeyde çok sayıda yetkili ve görevli birimin bulunması, uyumlu ve verimli çalışma konusunda sosyal sorumluluğun bir diğer birime yüklenmesi sonucunu doğurabilmektedir.

Belediyelerin Kentsel Doku Taraması/ Envanter Eksikliği: Belediye sınırları içinde yaşayan insanların envanterinin (gelir düzeyi, yaş, sağlık durumu, kültürel bilgileri, eğitim bilgileri vb.) çıkarılması sonucunda elde edilen bilgiler belediyenin her tür yatırımı için yol gösterici olacaktır. Bu tür sosyal doku taraması çalışmaları gerçek ihtiyaç sahiplerinin belirlenmesinde büyük önem taşıyacaktır. Bu tür çalışmaların eksikliği durumunda kimlerin ihtiyaç sahibi olduğu ve hangi tür yardımların, hangi sıklıkta verilmesi gerektiği bilinmemekte, bu durum yardımların sistematik dağıtımını ya da sunulan hizmetin kalitesini etkilemektedir.

Sosyal Belediyecilik Konusunda Kavram Karmaşası: “Birçok yerel kamu yöneticisi sosyal politikaların önemini, sosyal barışa ve sosyal kalkınmaya sağladığı katkıyı anlamakta zorlanmakta ve bu hizmetleri çoğu kez yetersiz mali olanaklara rağmen yürütülen gereksiz harcamalar olarak görmektedir” (Keleş, 2008: 110). Kimi belediyeler kendilerini sosyal politika aktörü olarak görmedikleri ve sosyal politika uygulamalarını merkezi yönetimin görevi saydıkları için yaptıkları yardımları dezavantajlı kesimlere yapılmış bir lütuf olarak değerlendirebilmektedir. Bu nedenle sosyal belediyecilik uygulamalarının siyasi amaç ve beklentilerden olabildiğince uzak tutularak anayasal bir hakkın teslim edilmesi şeklinde görülmesini sağlayabilmek önemlidir.

Sosyal Hizmetlerin Amacı Dışında ve Gereksiz Sunumu: Sosyal belediyecilik uygulamalarından faydalanma ve hizmetlerin sunumundaki standartların açık ve net, uygulamaların şeffaf olması son derece önemlidir. Bu konuda görülen bir takım eksiklikler ve etkin denetimin çoğu zaman yapılamaması hizmetlerin tarafsızlık, şeffaflık ve gereklilik ilkelerinden uzaklaşarak keyfi karar ve uygulamalara kaymasına neden olabilmektedir (Pektaş, 2010: 17).

Fiziksel ve Sosyo-kültürel Hizmetlerin Bütünlüğü: Sosyal belediyecilik hizmetleri yürütülürken fiziksel ve sosyo-kültürel hizmetler bir bütünlük içinde ele alınmalı ve birbirini tamamlayan unsurlar olarak görülmelidir. Sosyal ve pedagojik unsurlar içermeyen sadece maddi desteğe dayanan bir sosyal yardım anlayışı sosyal politika hedeflerinin gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Bu

bağlamda aile içi şiddet, yabancılaşma, kültürel yozlaşma gibi genel sosyal tehlikelere karşı çok yönlü sosyo-kültürel programların da uygulanması gerekmektedir (Pektaş, 2010: 18).

Sosyal Yardım ve Hizmet Tutarlarındaki Yetersizlik: Belediyelerin sosyal harcamalarında önemli artışlar söz konusu olsa da sosyal belediyecilik açısından değerlendirildiğinde oranlar son derece yetersiz kalmaktadır. Sosyal güvenlik ve sosyal hizmet harcamalarına aktarılan tutarın toplam belediye gelirlerine oranı 2012 yılında % 1.38 ve 2013'te %1.54 iken 2015'de 1,82 düzeyine ulaşmıştır (bumko.gov.tr).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında devlet anlayışı dönüşüme uğramış, aldığı kararlarla vatandaşlarına insan onuruna yakışır asgari düzeyde bir yaşam standardı sağlamayı hedefleyen sosyal devlet anlayışı ortaya çıkmıştır. Vatandaşları için sosyal barış ve adaleti sağlamayı devletin en temel görevi olarak belirleyen sosyal devlet anlayışı, 1990 sonrası kamu yönetimindeki dönüşümle birlikte yerel yönetimler zemininde yeniden inşa edilmeye başlanmıştır.

Merkezi yönetim ve yerel yönetim şeklinde yapılanan devlette toplumdaki zayıf ve güçsüz kesimlerin korunması, yaşam standartlarının yükseltilmesi, adaletli bir gelir dağılımının sağlanması gibi hedeflere dayanan hizmetler ve yardımlar bu süreçte yerel yönetimlerin temel görevlerinden biri haline gelerek sosyal belediyecilik kavramı ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm; demokratik toplum yapısına geçilmesi, vatandaşların hizmet algısının değişmesi, küreselleşme, yerelleşme, Avrupa Özerklik Şartı'nın kabulü, bilgi teknolojilerinin gelişmesi, kentleşme gibi nedenlere dayanmaktadır. Tüm dünyayı etkileyen piyasacı yaklaşımların etkisiyle devletin küçülmesi ve sosyal devlet ilkesinden vazgeçilmesi sürecinde devletin sosyal yardım ve sosyal hizmet alanlarından çekilmesi ve bu hizmetlerin yerele devri gündeme gelmiştir. Böylece hizmetlerin halka en yakın birimler olan yerel yönetimlerce sunulmasının daha etkin, demokratik ve katılımcı olacağı savunulmaktadır. Bu bağlamda devlet, istihdam sağlayacak yatırımları sağlama, kılavuzluk ve rehberlik etme, yardım etme ve gözetme gibi misyonlarının bir kısmını yerel yönetimlere devretmiş, bu durum hizmet sağlayıcı ve hizmet alan bireyleri yakınlaştırarak olumlu sonuçlar doğurabilecek bir sistem haline gelmiştir.

Türkiye'de kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde çıkarılan Belediye ve Büyükşehir Belediye Kanunlarında, sosyal belediyecilik kapsamında belediyelere sosyal hizmet ve sosyal yardımlarla ilgili görevler

verilmiş böylece sosyal belediyecilik yasal dayanak bulmuştur. Belirtilen yasalarda hizmetlerin sunumunda riskli gruplara uygun yöntemler kullanılacağı hüküm altına alınmış ve belediyelerin yaşlılar, çocuklar, kadınlar ve engelliler gibi riskli gruplara yönelik verdiği bir takım acil ve geçici hizmetler göze çarpmasına rağmen özellikle küçük ölçekli belediyelerin bütçe imkanlarına göre odun, kömür ya da nakdi yardım hizmetlerinden öteye gidemedikleri dolayısıyla önleyici, iyileştirici ve sürdürülebilir sosyal projeler ve hizmetler gerçekleştiremedikleri görülmektedir.

Belediyelerde sosyal hizmet politikalarına temel oluşturacak veri tabanlarının oluşturulmaması da bu hizmetlerin etkinliği açısından bir başka yetersizliği ifade etmektedir. Oysa sosyal doku haritasının çıkarılması fiziki ve sosyal yatırımların yapılmasında yol gösterici olacağı gibi kentsel hizmetlerin etkin ve verimli sunumunu da sağlayacaktır. Bu bağlamda veri tabanlarının iyileştirilmesi ihtiyaç sahiplerinin tespitinde gerçeğe uygunluğu arttıracak bir etken olup sosyal devlet düzeyinde önem verilmesi gereken bir diğer konudur.

Bu alanda önemli bir diğer husus yerel yönetimlerin sivil toplum kuruluşları ve diğer kamu kurumları ile işbirliği ve eşgüdüm içerisinde çalışması gerekliliğidir. Sosyal hizmet ve yardımlar devletin ürettiği sosyal politikalar doğrultusunda bakanlıklar, ilgili genel müdürlükler, üniversiteler gibi birçok kamu kurumu, sivil toplum kuruluşları ve meslek kuruluşları tarafından dağınık bir şekilde yürütülmektedir. Bu anlamda belediyelerin de dahil olduğu kurumlar arası işbirliği önem arz etmektedir.

Türkiye’de sosyal belediyeciliğin verimli işleyebilmesi için belediye yöneticilerinin bilinçlendirilmesi sosyal devlet düzeyinde alınması gereken bir diğer önlemdir. Sosyal yöneticiliğin içeriği hakkında bilgisizliğinden kaynaklanan çeşitli eksikliklerle hizmet veren belediyelerin varlığı, bu anlayışın verimliliğini tehlikeye sokmakta bununla birlikte oy kaygısı ya da kendi seçmenlerini kayırma gibi çeşitli tutumlar sergileyen belediyelerin, eşitlik ve adalet ilkelerinin gözetilmesi konusunda daha fazla bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de esas olarak 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere verilen sosyal politika içerikli görev ve yetkilerin yerine getirilmesi; belediyelerin gelir kaynaklarının artırılması, borçlanma sorunlarının çözülmesi, yardımların istihdama öncülük etmesi, sosyal harcamaların dağıtımındaki dengesizliklerin giderilmesi gibi etkenlerle de yakından ilişkilidir.

Türkiye’de sosyal belediyecilik açısından tablo değerlendirildiğinde sosyal devletin ekonomik ve sosyal hak temelli politikalarının yanında sosyal belediyecilik ile birlikte yerel yönetimlerimizde gönüllülüğün hakim olduğu,

daha çok, geçici ve acil ihtiyaçları gidermeye yönelik bir hizmet anlayışını yansıtan bir yapının olduğu görülmektedir. Bu tabloda sosyal belediyeçiliğin sosyal devlete bir alternatif olması için daha alınması gereken mesafenin olduğu görülmekte dolayısıyla sosyal belediyeçiliğin, sosyal devletin yükünü hafifletecek, kurumsal, hak temelli, kalıcı ve nitelikli politikalar üretmesi gerekmektedir. Diğer taraftan kentsel yoksulluğun nedenlerinin tahlil edilmesi ve yoksul kesime yönelik kalkınma programlarının daha geniş bir perspektiften ortaya konulması bu süreçte yerel yönetimlerin proje, nitelikli personel ve mali kaynak açısından daha fazla desteklenerek kendi kaynaklarını ve sosyal projelerini üretebilmeleri konusunda teşvik edilmeleri yararlı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adıyaman, A., Demirel, S. (2011), "Sosyal Belediyeçilik Üzerine Bir İnceleme: Ankara Büyükşehir Örneği", **Sayder Dış Denetim Dergisi**, 115, Nisan-Mayıs.
- Alcock, Pete (2012), **The Student's Companion to Social Policy**, Fourth Edition, Wiley- Blackwell, UK.
- Aydın, M. (2008), **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, İstanbul: Yedirenk Yayınları.
- Blakenore, K., Edwin. G. (2007). **Social Policy An Introduction**. Open University Press. Mc Graw Hill Education. USA. 2007.
- Buğra, A., Keyder, Ç., (2006), **Sosyal Politika Yazıları**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ersöz H. (2006), "5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyeler", **Sosyal Siyaset Konferansları**, İstanbul.
- Ersöz H. (2009), "Sosyal Politikalarda Yerelleşme", **Çerçeve Dergisi**, Sayı: 49.
- Ersöz H. (2010), **Sosyal Politikalarda Yerelleşme**, İTO Yayınları, Yayın No: 2010/99, İstanbul.
- Eryılmaz, B. (2013), **Kamu Yönetimi**, Umuttepe Yayınları, Kocaeli
- Falkner, G. (2009), **The EU's Social Dimension**, European Union Politics, ed. Michelle Cini, Oxford University Press, New York.
- Greg, M. ve McDonald C. (2006). **Analysing Social Policy A Governmental Approach**, Published by Edward Elgar Publishing Limited, USA.

- Güven S. (1996), **Türkiye’de Sosyal Sorunlar ve Sosyal Politikalar**, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Heck R. H. (2004), **Studying Educational and Social Policy Theoretical Concepts and Research Methods**, Lawrence Erlbaum Associates Publishing, New Jersey, USA.
- İnsel, A. (2003), “Sosyalizm: Bir Son mu Yeniden Doğuş mu?”, **Birikim Dergisi**, Sayı 165.
- Karakış E. (2009), “**Küreselleşen Dünya Yönetiminde Yerel Yönetimler Bağlamında Sosyal Politika**” YL Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi SBE.
- Keleş S. (2008), “**Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği**” YL Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE.
- Kesgin B. (2012), “Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale”, **SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:26.
- Koray M., Topçuoğlu A. (1995), **Sosyal Politika**, Ezgi Kitabevi, Bursa.
- Koçak O. ve Kavi E.(2014), “Sosyal Politika Aktörü Olarak Sosyal Girişimci Belediyecilik” **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt:3, Yıl:3.
- Kröger T. (1996), **Policy-Makers In Social Services In Finland: The Municipality And The State**, Wiley online library, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2397.1996.tb00237.x/full>
- Lavalette, M., Pratt A. (2006), **Social Policy, Theories, Concepts and Issues**, Third Edition, Sage Publications Limited, London, California, New Delhi, 2006.
- Leon, G. A. (2005), **Social Problems, Community, Policy and Social Action**, Pine Forge Press, Sage Publications, London, New Delhi.
- Maliye Bakanlığı 2015 Yılı Genel Faaliyet Raporu, https://www.bumko.gov.tr/Eklenti/10182_gfr25v6.pdf?0&_tag1=7D0E989257CF021A D1B857DAC7F378918E396028
- Manning, N. (2003), **Welfare, İdeology and Social Theory**, Social Policy, ed John Baldock vd., Oxford University Press, Oxford.
- Özer A. (2015), “Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı” **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Yıl: 15 Sayı: 35

- Öztürk H., Gül H. (2012), "Sosyal Belediyecilik Sosyal Devlete ve Sosyal Haklara Bir Alternatif mi?", IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildirileri, Petrol-İş Yayını, İstanbul.
- Pektaş E. (2010), "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt:5, Sayı:1.
- Sallan G. (2006), **Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa Yeni Liberalizm ve Muhafazakarlık Kısılcasında Refah Devleti**, Ebabil Yayınları, Ankara.
- Seyyar A., Oral D. (2008), "**Katılımcılık ve Kalkınma Ekseninde Yerel Sosyal Politikalar**", Kam Yayını, İstanbul.
- Seyyar, A. (2002), **Sosyal Siyaset Terimleri** (Ansiklopedik Sözlük), Beta Basım Yayım, İstanbul.
- Uğur A., Bostan M. (2016), "Sosyal Harcamaların Yerelleşmesi: Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Etkinliği", **Gümüşhane Üniversitesi SBE Dergisi**, Cilt:7, Sayı:15.
- Ünlü, U. (2016). "Sosyal Belediyecilik Anlayışının e-Belediyecilik Uygulamalarına Entegre Edilmesi", **Sayıştay Dergisi Hakemli Dergi**, ISSN: 1300-1981, Sayı:102
- Yayman, D. (2013), Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Mali Yapısı, **Akademik Bakış Dergisi** Sayı: 34
- Yıldırım A. (2014), "Belediyelerin Sosyal Politika Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme: Malatya Belediyesi Örneği", Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:7, Sayı:17.
- Yönten, A. Şimşek, Ç. (2016), Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Olgusunu Anlamak: Samsun Üzerine Bir İnceleme, **Strategic Public Management Journal** (SPMJ), Issue No: 3, April 2016, ISSN 2149-9543.
- Yüksel F. (2007), "Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Sayı:62(1).
- Maliye Bakanlığı 2015 Yılı Genel Faaliyet Raporu
https://www.bumko.gov.tr/Eklenti/10182,2015-gfr25v6.pdf?0&_tag1=7D0E989257CF021AD1B857DAC7F378918E396028

